

EUROPEES PARLEMENT

1999

2004

Zittingsdocument

DEFINITIEVE VERSIE
A5-0322/2001

9 oktober 2001

VERSLAG

over het memorandum over levenslang leren
(SEC(2000) 1832 – C5-0192/2001 – 2001/2088(COS))

Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport

Rapporteur: Kathleen Van Brempt

(Overdracht van beslissingsbevoegdheid – artikel 62 van het Reglement)

Rapporteur voor advies(*): Herman Schmid, Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

(*) Hughes-procedure

INHOUD

	Blz.
PROCEDUREVERLOOP	4
ONTWERPRESOLUTIE	5
TOELICHTING	13
ADVIES VAN DE COMMISSIE WERKGELEGENHEID EN SOCIALE ZAKEN(*).....	17

(*) Hughes-procedure

PROCEDUREVERLOOP

Bij schrijven van 30 oktober 2000 deed de Europese Commissie het memorandum over levenslang leren aan het Parlement toekomen (SEC(2000) 1832 – 2001/2088(COS)).

Op 14 mei 2001 gaf de Voorzitter van het Parlement kennis van de verwijzing van dit verslag naar de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport als commissie ten principale en naar de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken als medeadviserende commissie (C5-0192/2001).

Op 17 mei 2001 deelde de Voorzitter van het Europees Parlement mede dat de medeadviserende Commissie werkgelegenheid en sociale zaken overeenkomstig de Hughes-procedure bij de opstelling van het verslag moest worden betrokken.

Op 14 juni 2001 deelde de Voorzitter van het Parlement mede dat de Conferentie van Voorzitters overeenkomstig artikel 62 van het Reglement de beslissingsbevoegdheid overgedragen had aan de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport.

De Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport benoemde op haar vergadering van 6 maart 2001 Kathleen Van Brempt tot rapporteur.

Zij behandelde het voorstel van de Commissie en het ontwerpverslag op haar vergaderingen van 29 mei, 26 juni, 10 juli en 18 september 2001.

Op laatstgenoemde vergadering hechtte zij met met algemene stemmen haar goedkeuring aan de ontwerpresolutie.

Bij de stemming waren aanwezig: Giuseppe Gargani (voorzitter), Kathleen Van Brempt (rapporteur), Pedro Aparicio Sánchez, Marielle de Sarnez, Maria Martens, Mario Mauro, Pietro-Paolo Mennea, Barbara O'Toole, Doris Pack, Roy Perry, Mónica Ridruejo, Luckas Vander Taelen, Eurig Wyn, Sabine Zissener, Cristina Gutiérrez Cortines (verving Theresa Zabell), The Earl of Stockton (verving Christopher Heaton-Harris), Robert J.E. Evans (verving Phillip Whitehead), Thomas Mann (verving Ruth Hieronymi overeenkomstig artikel 153. lid 2 van het Reglement) en Herman Schmid (verving Geneviève Fraisse overeenkomstig artikel 153, lid 2 van het Reglement).

Het advies van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken is bij dit verslag gevoegd.

Het verslag werd ingediend op 9 oktober 2001.

De termijn voor de indiening van amendementen wordt bekendgemaakt in de ontwerpagenda voor de vergaderperiode waarin het verslag wordt behandeld.

ONTWERPRESOLUTIE

Resolutie van het Europees Parlement over het memorandum over levenslang leren (SEC(2000) 1832 – C5-0192/2001 – 2001/2088(COS))

Het Europees Parlement,

- gezien het memorandum van de Europese Commissie over levenslang leren (SEC(2000) 1832 – C5-0192/2001),
  - gezien het Europees jaar voor onderwijs en scholing tijdens het gehele leven (1996) en de resolutie van het Europees Parlement van 8 september 2000 over het verslag over de tenuitvoerlegging, de resultaten en de algemene evaluatie van het Europees Jaar voor onderwijs en scholing tijdens het gehele leven (1996)¹,
  - gezien de Europese Raad van Luxemburg (1997) waarop het verhogen van de inzetbaarheid en het aanpassingsvermogen door middel van opleiding als prioritair thema werd geïntroduceerd in de werkgelegenheidsrichtsnoeren,
  - gezien de conclusies van de Europese Raad van Lissabon, Feira en Stockholm,
  - gezien de OESO publicatie "education policy analyses",
  - gelet op het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, meer bepaald artikel 14, dat eenieder het recht garandeert op onderwijs, toegang tot beroepsopleiding en bijscholing,
  - gelet op de artikelen 149 en 150 van het EG-Verdrag,
  - gelet op artikel 47, lid 1 van zijn Reglement,
  - na overdracht van de beslissingsbevoegdheid overeenkomstig artikel 62 van het Reglement aan de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport,
  - gezien het verslag van de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport en het advies van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken (A5-0322/2001),
- A. overwegende dat wij leven in een snel evoluerende kennismaatschappij, die gekenmerkt wordt door de voortdurende introductie van nieuwe technologieën, de exponentiële toename van de hoeveelheid informatie en de snelheid waarmee deze verspreid wordt,
- B. overwegende dat de kennismaatschappij de kwaliteit van het leven en werken voor iedereen aanzienlijk kan verbeteren, op voorwaarde dat tegelijkertijd beleidsmaatregelen genomen worden om de gelijke kansen op een actieve deelname in deze samenleving voor iedereen te waarborgen,
- C. overwegende dat de huidige economie die in hoofdzaak stoelt op kennis en mobiliteit, het nodig maakt dat iedereen de mogelijkheid krijgt zijn kennis aan te vullen om het hoofd te kunnen bieden aan het ontstaan van nieuwe risico's die verbonden zijn aan de snelle evolutie van de samenleving en de nieuwe technologieën; dat met name het behalen van een diploma alleen niet langer de carrière gedurende de rest van de levensloop bepaalt; dat de klassieke

---

¹ PB C 135 van 7.5.2001, blz. 304.

levensloop studeren/werken/pensioen onder druk komt te staan,

- D. overwegende dat volgens studies van de OESO hooggeschoolden gemakkelijker toegang verkrijgen tot levenslang leren, voortgezette opleidingen, bijscholing en vorming en dat bijgevolg moet worden gezorgd voor een betere toegang tot de informatie inzake de opleidingen die worden aangeboden voor personen die geen hoger onderwijs hebben gevolgd,
- E. gezien de conclusies van de Top van Lissabon, waarin het voornemen wordt uitgesproken om de Europese Unie tot de meest concurrerende kenniseconomie en -maatschappij van de wereld te maken,
- F. overwegende dat het Europees project voor levenslang leren behoort tot het ruimer beleidskader van het toekomstige onderwijs en opleidingsdoelstellingen; dat dit Europees project niet losgekoppeld mag worden van andere concrete Europese beleidskwesties zoals werkgelegenheid, sociaal beleid, mobiliteit, ICT en e-learning,
- G. overwegende dat levenslang leren een zaak is van alle sociaal-economische sectoren, arbeiders, bedienden, academici, kaderleden, vorsers en anderen, en dat de Unie en de lidstaten met deze diversiteit rekening moeten houden wanneer zij de opleidingsprogramma's opstellen en hun financiering vastleggen,
- H. overwegende dat de uitbreiding de arbeids- en beroepsopleidingsmarkt zal wijzigen,
- I. overwegende dat de werkgelegenheidsrichtsnoeren die sedert 1997 het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten coördineren, levenslang leren als één van de prioriteiten aangeven; overwegende dat de richtsnoeren voor 2001 aan de lidstaten vragen om streefcijfers voor de deelname van 25-64-jarigen aan levenslang leren vast te stellen, en aan de sociale partners vragen om te onderhandelen over materies als deelname aan opleiding,
  - 1. onderschrijft de door de Commissie ontworpen strategie om over levenslang leren een breed maatschappelijk debat te voeren;
  - 2. is ervan overtuigd dat levenslang leren een maatschappelijke noodzaak is, maar ook voor iedereen een maatschappelijk recht zou moeten zijn;
  - 3. verlangt van de Commissie dat de concrete beleidsacties inzake levenslang leren uitgaan van de volgende beginselen;
    - a) democratisering en gelijkheidsbeginsel: levenslang leren dient het concept van een vrijwel éénmalige scholingskans te vervangen door een concept van meerdere kansen om te leren en nieuwe kennis te verwerven tijdens het hele leven, m.a.w. "levenskansen" te creëren. Elk individu moet gelijke kansen krijgen ten aanzien van levenslang leren,
    - b) individuele zelfontplooiing: het concept van levenslang leren dient een antwoord te zijn op de behoefte van elk individu om zijn kennis aan te vullen en te verruimen en zich innerlijk te verrijken,
    - c) individueel recht op een leven lang leren: het concept van levenslang leren dient concreet gestalte te geven aan het recht van elk individu op opleiding en vorming,

- d) persoonlijke verantwoordelijkheid: het concept van levenslang leren dient ook gericht te zijn op de groei van een persoon in burgerschap en verantwoordelijkheidszin;
  - e) een holistische benadering van leren: bij "leren" kan het niet alleen gaan om kennisontwikkeling en om een louter functionele benadering, bijvoorbeeld gericht op werkgelegenheid. Leren dient ook gericht te zijn op attitudevorming;
4. wijst erop dat levenslang leren soms een radicale verandering vereist van het onderwijs-, opleidings- en arbeidsmarktbeleid; alsmede soms om ondersteunende maatregelen vraagt, bijvoorbeeld:
- a) ontwikkeling van prioritaire actiegebieden gebaseerd op een noodzakelijk evenwicht tussen economische beweegredenen (inzetbaarheid van het individu) en sociale, culturele beweegredenen (individuele zelfontplooiing) en de maatschappelijke integratie,
  - b) integratie van het concept levenslang leren in het schoolonderwijs, zodat het verworven diploma niet wordt beschouwd als het laatste diploma voor het beroepsleven, maar veeleer als het eerste op dit gebied, en zodat andere diploma's kunnen worden verworven gedurende het beroepsleven op eender welk werkterrein,
  - c) uitdrukkelijke aandacht voor de meest kwetsbare groepen die niet gemakkelijk toegang hebben tot de informatie over de mogelijkheden van levenslang leren,
  - d) integratie van de dimensie "joy of learning" in het leerproces, met name door het bevorderen van onderwijsmethodes met meer nadruk op ondersteuning, begeleiding en coaching,
  - e) actieve ondersteuning van onderwijs- en scholingsprojecten ten behoeve van volwassenen, die iedereen, ongeacht leeftijd of geslacht, gelijke kansen bieden,
  - f) bevordering van nieuwe vormen van leren, naast het traditioneel leren in onderwijscentra, erkenning en certificering van ervaring en vaardigheden die verworven zijn, met inbegrip van die welke verworven zijn in een niet-officieel kader, en erkenning van ervaring die in het buitenland is verworven (gelijkstelling van diploma's en getuigschriften),
  - g) ruimere maatschappelijke erkenning van de verdienste van individuen die door levenslang-lerenprojecten hun kennisniveau verbeteren,
  - h) stimuleren van alle actoren enerzijds om het levenslang leren als een vooruitgang voor de maatschappij en het individu te beschouwen, en anderzijds om hun verantwoordelijkheid te nemen (financiering van vormingen, beschikbare tijd, erkenning van verworven kennis): dit is een zaak voor de regeringen van de lidstaten, de Europese Unie, het bedrijfsleven en het individu,
  - i) het zoeken van adequate financiering om programma's voor levenslang leren te bevorderen en uit te voeren: ESF, EFRO, structuurfondsen, EIB...;
5. meent dat levenslang leren alleen doeltreffend is wanneer een onderscheid wordt gemaakt tussen de grote vormingssectoren, zodat duidelijk afgelijnde programma's met coherente doelstellingen kunnen worden aangeboden; meent dat met name een onderscheid moet worden gemaakt tussen opleidingen die gericht zijn op het verwerven van nieuwe beroepskennis en opleidingen die gericht zijn op het verwerven van sociale vaardigheden;

6. is van oordeel dat de inspanningen van de Unie, de lidstaten en de regio's inzake levenslang leren op elkaar moeten worden afgestemd via de open coördinatiemethode, op gemeenschappelijke onderwijsdoelstellingen, richtsnoeren, indicatoren en benchmarking op basis van beste praktijken in lidstaten, periodieke monitoring en evaluatie van de geboekte vooruitgang; verzoekt de Commissie voorstellen te formuleren voor maatregelen van de lidstaten en wenst dat het Europees Parlement bij deze werkzaamheden wordt betrokken;
7. verzoekt de Commissie om in haar toekomstige voorstellen de belangrijkste concepten van levenslang leren duidelijk te omschrijven en daarbij een onderscheid te maken tussen:
  - opleiding om voortijdige schoolverlaters en mensen uit minder begunstigde groepen of minderheden de kans te geven basiskennis en -cultuur te verwerven,
  - afstandsonderwijs voor volwassenen op gebieden die bijdragen tot de algemene en culturele vorming, met inbegrip van de nieuwe technologieën,
  - beroepskwalificaties in geregeld en niet geregeld onderwijs,
  - opleiding met het oog op het beroep en de integratie in het arbeidsleven, ongeacht de leeftijd van de leerling,
  - verwerving van nieuwe vaardigheden met het oog op de aanpassing en vernieuwing van technieken in het licht van de vereisten van de nieuwe arbeidsmarkt, met inbegrip van de nieuwe technologieën,
  - levenslang leren voor beoefenaars van vrije beroepen, docenten en onderzoekers als middel om hun kennis bij te stellen;
8. vraagt de Commissie en de lidstaten te zorgen voor een betere coördinatie van de bestaande financieringen om voor elke burger het recht op onderwijs en de toegang tot de beroepsopleiding en levenslang leren zo goed mogelijk te garanderen;
9. verzoekt de lidstaten om in het kader van de werkgelegenheidsrichtsnoeren 2002 concrete doelstellingen voorop te stellen en concrete maatregelen te nemen voor de deelname aan vormings- en opleidingsprojecten per leeftijdscategorie en opleidingsniveau;
10. vraagt de Commissie om tegen eind 2001 het actieplan dat zij op het gebied levenslang leren wil lanceren, mede te delen en het Parlement bij de discussies over dit plan te betrekken;
11. vraagt de sociale partners om in uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de sociale agenda dringend werk te maken van bindende afspraken m.b.t. het recht op levenslang leren op Europees niveau;
12. verzoekt de Commissie en de lidstaten om via de methode van open coördinatie een in ruime zin op "credits" gebaseerd systeem uit te werken dat de bestaande evaluatie- en erkenninginstrumenten in een coherent, transparant systeem samenbrengt, en zowel tot erkenning van reguliere, als van niet-reguliere en informeel opgedane ervaring strekt;
13. verzoekt de Commissie om ook m.b.t. het levenslang-lernenbeleid het mainstreamingsconcept te hanteren, zodat levenslang leren horizontaal wordt geïntegreerd in de werking van het ESF en in de communautaire programma's;
14. vraagt de Commissie om bij de procedures voor levenslang leren ook de arbeiders te

betrekken die geen onderdaan zijn van een lidstaat, maar wel een arbeidsvergunning hebben;

15. verzoekt de Commissie en de lidstaten voorstellen tot financiering van het levenslanglerenproject te formuleren; dringt erop aan bij deze voorstellen de EIB te betrekken aangezien ontwikkeling van het menselijk kapitaal een integraal onderdeel is van het nieuwe takenpakket van de EIB;
16. verzoekt de Commissie en de lidstaten om onder gezamenlijke verantwoordelijkheid en op basis van best practices aanmoedigingsmaatregelen op individueel vlak te nemen; ondersteunt in deze het systeem van "individual learning accounts", dat bijvoorbeeld in het VK en in Zweden bestaat;
17. onderstreept het effect van de uitbreiding op de arbeids- en opleidingsmarkt en vraagt aan de Commissie om daarmee rekening te houden in haar prioriteiten en in de acties die zij zal ondernemen op het gebied van levenslang leren;

Levenslang leren en werkgelegenheid

Algemene beginselen

18. wijst erop dat de aanpassing van de onderwijs- en opleidingsstelsels met het oog op opnemng van het concept levenslang leren - overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel - voornamelijk een zaak van de lidstaten is; is echter van mening dat een gezamenlijk gecoördineerde actie op EU-niveau wenselijk is om de lidstaten in staat te stellen voorbeelden van goede aanpak uit te wisselen; acht de methode van open coördinatie derhalve het juiste kader voor de vaststelling van gezamenlijke doelen voor levenslang leren;
19. is van mening dat met name het ontbreken van afspraken en fundamentele meningsverschillen over financieringsmethoden en ten aanzien van prioriteiten de ontwikkeling van een stelsel van levenslang leren belemmeren;
20. acht het van belang in kaart te brengen welke keuzen en prioriteitsproblemen er bestaan om de politieke activiteit aldus te richten op de belangrijkste vragen;
21. is van mening dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen arbeidskwaliteit en levenslang leren, en verzoekt de Commissie daarom mede te delen hoe beleidsmaatregelen inzake levenslang leren, arbeidskwaliteit en indeling van arbeid elkaar kunnen steunen;
22. acht het met het oog op de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, een wezensvoorwaarde voor een actief burgerschap, ter verwezenlijking van economische groei, waarvoor de "mensen" de voornaamste drijvende kracht zijn, en ter bestrijding van sociale uitsluiting van belang dat levenslang leren duidelijk wordt opgenomen in de prioriteiten van de politieke activiteit;
23. spreekt de hoop uit dat de situatie op het gebied van onderwijs en studie in de kandidaatlidstaten in kaart wordt gebracht en in het totaalbeeld wordt meegewogen;
24. acht de ontwikkeling tot een geïntegreerde samenleving noodzakelijk, die aan alle mensen dezelfde kansen biedt voor toegang tot levenslang leren van hoge kwaliteit;

Basisonderwijs

25. stelt de vraag hoe het basisonderwijs in de lidstaten – dat het uitgangspunt vormt voor levenslang leren - kwalitatief kan worden verbeterd en aangepast aan de huidige en toekomstige behoeften;
26. wijst op de wijdverbreide behoefte aan moderne schoolgebouwen van de vereiste omvang, materiaal dat beantwoordt aan de nieuwe onderwijsseisen en op de didactische noodzaak van kleinere klassen, een betere beschikbaarheid van de nieuwe technologieën, het gebruik van computers, de kennis van programma's en aansluitingen op Internet;
27. is van mening dat leraren, die in een kennismaatschappij sleutelfiguren zijn, moeten beschikken over faciliteiten die hen in staat stellen hun kennis te verbeteren, en over een groter aanbod aan voortgezette opleiding dat is afgestemd op de behoeften van de maatschappij en, gezien de betekenis van hun maatschappelijke rol, aangepaste beloning en de noodzakelijke erkenning van hun werk moeten krijgen;
28. is van mening dat opleidingsorganisaties in het algemeen minder bureaucratisch moeten worden opgezet en dienen te worden gedecentraliseerd en naar de maatschappij opengesteld;
29. wijst er met nadruk op dat meer mogelijkheden voor leraren om met voorstellen te komen en een bredere en actievere betrokkenheid van studenten en ouders kunnen bijdragen tot verbetering van de kwaliteit van het onderwijsaanbod;
30. verzoekt, ter waarborging van de goede samenhang tussen het onderwijsstelsel en de plaatselijke arbeidsmarkten om voorstellen over de manier waarop scholen kunnen worden omgevormd tot open en aantrekkelijke plaatselijke leercentra;
31. stelt vast dat levenslang leren op lokaal en regionaal niveau bevorderd moet worden door de vorming van efficiënte gemeenschapsnetwerken;

Volwassenenonderwijs

32. erkent dat systemen van volwassenenonderwijs belangrijk zijn voor productie en werkgelegenheid, en voor welzijn, cultuur en persoonlijke ontwikkeling en daarom moeten worden uitgebreid, vernieuwd en afwisselend moeten worden gemaakt met het oog op de talrijke nieuwe behoeften;
33. wijst er met nadruk op dat iedere grotere arbeidsorganisatie moet beschikken over een door de sociale partners in het kader van overeenkomsten en de nationale wetgeving overeengekomen en gemeenschappelijk beheerd programma voor opleiding en ontwikkeling van kennis;
34. erkent dat levenslang leren tijdens het hele leven belangrijk is en niet alleen in verband met betaald werk of de arbeidsmarkt; het concept levenslang leren moet eveneens van toepassing zijn op de tijd na de pensionering en de toegang van - gepensioneerde of werkende – ouderen tot programma's voor levenslang leren moet worden vergemakkelijkt;
35. verzoekt de lidstaten ervoor te zorgen dat aan ouderen, gehandicapten en anderen die buiten het arbeidsproces staan mogelijkheden voor voortgezette opleiding worden geboden om hun persoonlijke onderwijsambities te kunnen vervullen en cultureel actief te zijn;
36. wijst erop dat de onderwijsstelsels in de EU o.a. de arbeidsmarkt en de ontwikkeling van een werkelijk Europese arbeidsmarkt moeten steunen, met meer grensoverschrijdende mobiliteit

als resultaat, dringt aan op wederzijdse erkenning van diploma's;

Financiering

37. stelt vast dat de noodzakelijke kwaliteitsverbetering in het basisonderwijs onvermijdelijk tot omvangrijke – in sommige gevallen zeer omvangrijke – kostenstijgingen zal leiden;
38. wijst erop dat beroepsopleiding, voortgezette opleiding en hogere opleiding, die sterker groeien dan de rest van het onderwijsstelsel, eveneens belangrijke kostenstijgingen met zich meebrengen;
39. verzoekt om een discussie over de wijze waarop deze kosten in de lidstaten doelmatig en in een geest van solidariteit kunnen worden omgeslagen over burgers, werkgevers en overheidsinstanties;
40. gaat ervan uit dat de kosten van voortgezette opleiding en instructie van het personeel op de werkplek investeringen in menselijk kapitaal zijn en dat de financiële middelen, de begroting, de onderwijsdoelen en de noodzakelijke maatregelen worden bepaald en georganiseerd in overleg met de sociale partners en andere maatschappelijk relevante groepen en overeenkomstig de nationale regelgevingen inzake de arbeidsmarkt;
41. wijst er met nadruk op dat de meeste lidstaten geheel of gedeeltelijk financieringsmethoden ontberen voor de omscholing van het ene beroep tot het andere, terwijl om- of bijscholing toch hoogst noodzakelijk zijn in of na crisissituaties en perioden van industriële omschakeling;
42. wijst nogmaals op het voorstel aan eenieder het recht te verlenen op een bepaald aantal jaar onderwijs van overheidswege, zodat mensen die vroeg van school zijn gegaan later in hun leven recht hebben op een aanvullende opleiding voor het verwerven van het beroepsdiploma dat hen in staat stelt een actieve rol in de maatschappij te spelen en dat hen toegang geeft tot de arbeidsmarkt;
43. wijst met nadruk op het verband tussen de kosten van onderwijs als investering en als bron van waardestijging en is van mening dat dit besef een richtsnoer moet zijn voor een beleid van studiefinanciering op lange termijn;

Rol van de Europese Unie

44. dringt aan op een open politiek debat over de drie volstrekt verschillende strategieën inzake onderwijs en werkgelegenheid waartoe in Lissabon gelijktijdig is besloten en wijst erop dat het probleem van de prioriteiten tot dusverre niet is opgelost;
45. steunt het voorstel de open coördinatiemethode toe te passen op de sector levenslang leren en wijst met name op de behoefte aan richtsnoeren inzake middelen, organisatie en samenhang tussen onderwijsinstellingen;
46. zou gaarne zien dat de open coördinatiemethode zich veeleer ontwikkelde tot een "bottom up"- dan tot de "top-down"-procedure die is ontwikkeld voor het werkgelegenheidsbeleid en wenst dat meer de nadruk wordt gelegd op het ontwikkelen van een positieve opstelling tegenover levenslang leren onder sociaal buitengesloten groepen;
47. wijst met nadruk op de beslissende betekenis die het beheersen van twee talen heeft voor

grensoverschrijdende samenwerking in Europa en de rest van de wereld;

48. wijst erop, zij het met eerbiediging van de autonomie van de lidstaten op dit gebied, dat coördinatie tussen landen noodzakelijk is op het gebied van o.a. opleidingen, mobiliteit van studenten en docenten, wederzijdse erkenning van diploma's, criteria voor de toelating tot opleidingen en beroepsscholing en uitwisseling van goede praktijken;
49. spreekt de hoop uit dat ook de Commissie kennis neemt van deze standpunten en dat hiermee rekening wordt gehouden tijdens de huidige werkzaamheden in verband met het aangekondigde actieprogramma inzake levenslang leren.
50. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Commissie, de Raad, de regeringen en parlementen van de lidstaten en de Europese sociale partners.

TOELICHTING

I. INLEIDING

Lang zul je leren! Voor velen klinkt dit niet als een belofte in de oren, maar komt dit over als iets waar weinigen enthousiast over zijn. Toch is het zo dat in dit nieuwe tijdperk van informatie Levenslang Leren de toekomst is¹.

Vroeger stopte de meerderheid van de mensen met onderwijs als ze van school afgingen. Wie later nog een trapje hoger op de sociale ladder wou, ging naar de avondschool. Vandaag de dag wordt LLL als een maatschappelijke noodzaak gevoeld. Onze welvaart hangt ervan af. Een opleiding, al dan niet afgesloten met een diploma, biedt niet langer vooruitzicht op een vaste baan gedurende het verdere leven.

Levenslang leren kan opnieuw **kansen openen voor iedereen**. Ook voor laaggeschoolden die tegenwoordig het hoogste risico op uitsluiting lopen. Voorwaarde hiervoor is evenwel dat de scheeftekening die thans bestaat, rechtgetrokken wordt. Momenteel blijkt levenslang leren nog te veel een versterking van de reeds bestaande ongelijkheden: wie al (hoog)geschoold is, schoolt zich nog verder bij via de volwasseneneducatie en kan zo zijn voorsprong verder vergroten. *Zo blijkt uit een recent OESO onderzoek² dat juist diegenen zonder hoger middelbaar onderwijs, met beperkte lees- en schrijfvaardigheden, het minst geneigd zijn om als volwassenen te participeren in voortgezet onderwijs en opleiding. Hun participatiegraad bedraagt minder dan 4% van de inschrijvingen in driekwart van alle OESO landen. Slechts in 4 landen (België, Zweden, VK en Australië) bedraagt het aandeel van deze groep meer dan 11%.*

Deze ongelijke participatie geldt niet alleen voor de cursussen die men op eigen initiatief volgt, maar ook voor opleidingen die op initiatief van de bedrijven worden gegeven. *Werkgevers geven naar verhouding ook veel meer geld uit aan het opleiden van hun hooggeschoolde werknemers. De verdeling van arbeidsmarktopleidingen is het meest ongelijk in België. De participatiegraad in onderwijs en opleidingsinitiatieven die samenhangen met de eigen baan bedraagt in België voor volwassenen met een universitaire opleiding 40%; voor volwassenen met minder dan hoger middelbaar onderwijs slechts 5%.*

Levenslang leren is ook een belangrijk middel om mensen opnieuw of langer actief te laten participeren in de maatschappij. Om vandaag de dag gezin en arbeid te combineren, zien veel jonge ouders, vooral moeders, soms geen andere mogelijkheid dan zich tijdelijk terug te trekken uit de arbeidsmarkt. Maar als ze, zodra de kinderen wat ouder zijn, gewoon de draad willen opnemen, blijkt dit niet zo evident. Voor hen kan het volgen van een cursus hun herintrede vergemakkelijken. Voor oudere werknemers kan bijscholing verhinderen dat ze al te snel worden afgeschreven.

Toch is het niet alleen omwille van economische redenen belangrijk dat mensen blijven leren. Bijleren is vooral **ook belangrijk voor de mensen zelf**. Levenslang leren opent nieuwe mogelijkheden. Wanneer je de kans krijgt om zelf nieuwe dingen te ontdekken en uit te proberen, is leren ook een plezier op zichzelf. Levenslang leren is een manier om de wereld en de dingen om je heen beter te begrijpen en je ook te verdiepen in hetgeen je boeit. Deze beweegredenen zijn dus veel ruimer dan puur economische en behelzen tevens participatie op sociaal, cultureel, en maatschappelijk vlak.

---

¹ Levenslang leren wordt in de tekst afgekort als LLL.

² "Education policy analysis 2001" centre for educational research and innovation. OECD publications.

II. EUROPA: PROACTIEF BELEID INZAKE LLL

Het memorandum over LLL is een Europees initiatief dat ruime steun verdient. Met haar zes kernboodschappen probeert de Europese Commissie een breed maatschappelijk debat met alle betrokkenen op gang te brengen.

Uw rapporteur is zeer verheugd over dit initiatief, zeker omdat de Commissie sturend en proactief optreedt.

De tijd is aangebroken om een beleidskader uit te tekenen voor het LLL-concept, met een vingerwijzing naar alle betrokkenen om hierbij hun verantwoordelijkheid op zich te nemen. We kunnen het ons niet permitteren om deze fundamentele discussie uit te stellen als we de ambitieuze doelstellingen van de Europese Raad van Lissabon, Feira en Stockholm - nl. van Europa de meest dynamische economie ter wereld te maken - ernstig nemen.

In dit verslag probeert uw rapporteur duidelijk te maken wat voor haar de **essentiële krachtlijnen** moeten zijn waarop het LLL-concept dient te stelen.

Ten eerste: het gelijkheids- en democratiseringsbeginsel

LLL biedt ons een unieke kans om het onderwijs echt te democratiseren. Via LLL moeten we erin slagen om het bestaande concept van een vrijwel éénmalige scholingskans in het leven van elk individu te vervangen door een concept van meerdere scholingskansen tijdens het hele leven. Met andere woorden: die ene unieke kans die je vandaag de dag tussen je 6e en je 18e jaar krijgt, moet omgezet worden in **levenskansen**. Cruciaal hierbij is dat LLL toegankelijk wordt voor **alle burgers - ongeacht leeftijd, afkomst en scholing** - die wettelijk op het grondgebied van de Europese Unie verblijven. Onderwijs is de sleutel tot succesvolle participatie. Daarom is het van groot belang dat we door ons LLL-beleid de participatiedrempel lager maken.

Ten tweede: individuele zelfontplooiing

LLL mag niet verworden tot een louter "inzetbaarheidskwestie". LLL draagt ook bij tot de maakbaarheid van de samenleving; het weerbaar maken van mensen om meer vorm te geven aan de samenleving; LLL moet ertoe bijdragen om het beste uit het individu te halen en ook een antwoord zijn op de behoefte van het individu aan kennisvergaring en innerlijke verrijking. Dit beginsel verwijst naar de bredere discussie over méér investeringen in menselijk kapitaal en creativiteit versus productiviteit.

Ten derde: het individuele recht op levenslang leren

LLL dient concreet gestalte te geven aan het recht van elk individu om zijn leven lang zijn kennis te vergroten en zijn vaardigheden bij te schaven. Essentieel hierbij is dat **LLL de overgang moet markeren van leerplicht naar leerrecht**.

III. AANZET TOT EEN DYNAMISCH PROCES

Om dit LLL-concept om te zetten in daden zijn **maatregelen** vereist, zowel op Europees, nationaal als regionaal vlak. Hierbij is het essentieel dat zowel het huidige onderwijs-, opleidings- als arbeidsmarktbeleid anders worden ingevuld. We kunnen ons niet blijven vastklampen aan het bestaande onderwijs-, opleidings- en arbeidsmarktbeleid als een

onaantastbaar geheel. De lidstaten dragen hierin een grote verantwoordelijkheid; zij moeten immers de politieke moed opbrengen om een dynamisch proces in gang te zetten en om de bestaande struikelblokken op te ruimen.

Eén van de belangrijkste veranderingen die ons beleid teweeg moet brengen, is de "**joy of learning**". LLL moet een positieve connotatie krijgen; mensen moeten plezier beleven in het leren en moeten hier op hun beurt waardering voor krijgen. Velen ondergaan studeren als een noodzakelijk kwaad. Als we het LLL-concept promoten zonder rekening te houden met de tijdsgeschiedenis waarin jongeren geconfronteerd worden met "leer- en faalangst" zal dit nooit een succes worden.

Daarnaast is het essentieel om LLL ruimer ingang te doen vinden door dit concept op een **flexibeler manier gestalte te geven**. Op dit moment vormen een strak systeem met strenge toelatingsvoorwaarden en starre organisatie vaak een hindernis. Laaggeschoolden worden al te vaak afgeschrikt door het strikte schoolse karakter van leren. Vandaar de noodzaak van - op individuele leest - geschoeide formules waarbij ieder individu ook zo snel mogelijk een passend antwoord moet krijgen. Een **lage toegangsdrempel** is hiervoor een absolute vereiste; met name voor laaggeschoolden is het essentieel dat zij geattendeerd worden op LLL-voorzieningen door diensten die zeer dicht bij hen staan.

Wil men LLL doen lukken dan is het essentieel dat we erin slagen een totaalconcept te ontwikkelen. Enerzijds het **levenslang leren**; d.w.z. onbeperkt in tijd, waarbij ieder individu recht heeft op nieuwe kansen gedurende zijn hele leven. Anderzijds het **levensbreed leren**; onbeperkt in ruimte waarbij ieder individu het recht heeft om kennis te vergaren op de meest uiteenlopende gebieden, ook in een niet formele context. Dit is zeer belangrijk omdat dit het individu aanzet tot leren zonder dat dit *ipso facto* moet uitmonden in een formeel diploma en in die zin ook meer werkelijke parate kennis en vaardigheid van het individu erkent.

In die zin vindt uw rapporteur het ook belangrijk dat vormingsinspanningen - na of naast het formele opleidingstraject - passend worden gehonoreerd. Dit is belangrijk voor laaggeschoolden die weliswaar dingen kunnen, maar afgeschrikt worden door formele examens en diploma's. Als ze weten dat ze gewaardeerd worden voor de dingen die ze bijleren, zullen ze ook makkelijker warm te maken zijn voor extra opleiding. Sommige lidstaten hebben dit zelfs al erkend: in Denemarken heeft het parlement in mei 2000 een aantal beleidsmaatregelen goedgekeurd die strekken tot ruimere erkenning van kennis en vaardigheden die opgedaan zijn door middel van werk en ervaring; in Finland heeft de overheid een overheidsverklaring gepubliceerd met haar visie op LLL en methodes voor erkenning van het non-formele en informele leren. Ook Nederland, het VK en Zweden erkennen non- en informele leeractiviteiten.

IV. CONCRETE TAKEN VOOR EUROPA

Wil de Europese Unie zelf geloofwaardig zijn inzake LLL dan moet ze dit **concept doortrekken in haar communautair beleid**. Voor uw rapporteur betekent dit in concreto:

- horizontale implementatie van het LLL-concept in de Europese structuurfondsen; in de bestaande en toekomstige programma's van de Europese Unie en in het 6de onderzoekskaderprogramma;
- bepalen van bindende benchmarks inzake het recht op LLL in de Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren voor 2002. Niet alleen de Commissie maar ook de Raad moet hierbij zijn verantwoordelijkheid op zich nemen;
- bepaling van gemeenschappelijke doelstellingen, richtsnoeren, indicatoren en benchmarking

op basis van *best practices* van de lidstaten met als streefdoel het gemiddelde van de drie best presterende lidstaten.

Daarnaast dient de Europese Commissie bij de uitwerking van het **Europese CV** een op *credits* gebaseerd systeem uit te werken dat de bestaande evaluatie en erkenninginstrumenten in een coherent systeem samenbrengt en ook openstaat voor erkenning van niet formeel opgedane ervaring.

Tot slot is zij er zich terdege van bewust dat een **Europees LLL-concept geld zal kosten**. Met name zijn er meer financiële middelen vereist als we concrete beleidsdoelen gaan bepalen, zoals recht op LLL voor iedereen, ruime toegang tot onderwijs in de vroege levensjaren, een veel grotere participatiegraad bij volwassenen, een ruimer en gedifferentieerder aanbod.

De tendens in steeds meer landen om de subsidiestroom te verleggen van onderwijsinstelling naar individuele student, en om de beurzen te vervangen resp. aan te vullen met leningen wordt door uw rapporteur niet onderschreven. Zij pleit ervoor hierbij op twee vlakken te werken. Eerst en vooral het recht op **basiskwalificatie met financiële ondersteuning van overheidswege**. Dit moet een van de kerntaken van de overheid blijven. Daarnaast moet er gewerkt worden aan een **gecombineerd systeem waarbij alle betrokkenen hun financiële verantwoordelijkheid op zich nemen**.

Interessant in deze context is het "**European learning Account Project**" van het Britse ministerie van Onderwijs. Hiermee wil men nagaan hoe individuele leerrekeningen dienstig kunnen zijn als instrument om de participatie in opleiding te verhogen en de financiering ervan te vergemakkelijken.

Uw rapporteur is alleszins ook benieuwd naar de reactie van de EIB-voorzitter, de heer Maystadt, op haar concrete voorstel om **EIB-investeringen** niet langer te beperken tot infrastructuur, maar ook te investeren in mensen en in casu in LLL.

V. SLOT

Met dit verslag heeft uw rapporteur gepoogd om duidelijk te maken hoe volgens haar het LLL-concept moet worden ingevuld. Zij hoopt dat de Commissie voor de uitwerking van haar actieplannen gebruik zal maken van de bijdrage van alle betrokkenen die zij in het kader van haar ruime maatschappelijke debat heeft gecontacteerd. LLL is immers het project van de toekomst waarvoor iedereen een stukje verantwoordelijkheid draagt. Zij hoopt dat nog tijdens het Belgische voorzitterschap de concrete beleidsacties voorgelegd worden.

17 juli 2001

ADVIES VAN DE COMMISSIE WERKGELEGENHEID EN SOCIALE ZAKEN

aan de Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport

inzake het memorandum van de Commissie over levenslang leren (SEC(2000)1832 - C5-0192/2001 – 2001/2088(COS))

Rapporteur voor advies (*): Herman Schmid (*) Hughes-procedure

PROCEDUREVERLOOP

De Commissie werkgelegenheid en sociale zaken benoemde op haar vergadering van 15 februari 2001 Herman Schmid, tot rapporteur voor advies.

De commissie behandelde het ontwerpadvies op haar vergaderingen van 21 juni en 9 en 10 juli 2001.

Op laatstgenoemde vergadering hechtte zij met algemene stemmen haar goedkeuring aan de hierna volgende conclusies.

Bij de stemming waren aanwezig: Michel Rocard (voorzitter), Winfried Menrad en Marie-Thérèse Hermange (ondervoorzitters), Herman Schmid (rapporteur voor advies), Jan Andersson, María Antonia Avilés Perea, Regina Bastos, Alejandro Cercas, Luigi Cocilovo, Elisa Maria Damião, Harald Ettl, Ilda Figueiredo, Anne-Karin Glase, Stephen Hughes, Karin Jöns, Piia-Noora Kauppi, Ioannis Koukiadis, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Jean Lambert, Elizabeth Lynne, Thomas Mann, Mario Mantovani, Claude Moraes, Paolo Pastorelli, Manuel Pérez Álvarez, Bartho Pronk, Tokia Saïfi, Miet Smet, Helle Thorning-Schmidt en Ieke van den Burg.

BEKNOPTE MOTIVERING

In het memorandum van de Commissie over levenslang leren (SEC(2000)1832) worden beschreven de nieuwe kennismaatschappij en de eisen die deze stelt aan gerijpte en hervormde onderwijsstelsels. In zes centrale boodschappen worden deze eisen samengevat op de intussen bekende wijze die gebruikelijk is in alle schriftelijke en mondelinge publicaties over levenslang leren in de nieuwe kennismaatschappij: wij hebben behoefte aan meer kennis op ieder niveau, meer geld voor onderwijs, nieuwe attitudes en waarden, nieuwe opvoedkundige methoden en nieuwe vormen van management enz..

Mobilisatie van nieuwe economische middelen

Algemeen is met het erover eens dat de onderwijs- en leerstelsels ingrijpend moeten worden verbeterd, maar het probleem is dat er veel te weinig gebeurt. De toestand doet bij voorbeeld denken aan de milieusector, waar een soortgelijke welwillende consensus bestaat over wat levensbelangrijk is, maar in het geheel geen daarop aansluitende overeenstemming over wat het belangrijkste is en wie voor de kosten moet opkomen.

De belangrijkste van de zes boodschappen in het memorandum van de Commissie is dan ook de boodschap over meer investeringen in menselijke kennis. De beslissende moeilijkheden worden echter onvoldoende diepgaand behandeld. Ten eerste moet duidelijk worden hoe de economische

middelen worden gegeneerd, en ten tweede aan welke in aanmerking komende groep voorrang wordt verleend als men over schaarse middelen beschikt.

Vormen van financiering

Het huidige onderwijsstelsel in de lidstaten wordt in grote lijnen op drie manieren gefinancierd: financiering door de overheid is het belangrijkste, terwijl financiering door bedrijven en particulieren als aanvullende mechanismen kunnen worden beschouwd. Moet dit patroon in de toekomst worden gehandhaafd of moet het veranderd worden?

De huidige onderwijsstelsels worden overheerst door het openbaar basisonderwijs aan jonge mensen. Als er meer nadruk wordt gelegd op levenslang leren verplaatst het zwaartepunt zich in de richting van volwassenenonderwijs en opleiding tijdens het hele leven, en wel op zodanige wijze dat de samenhang tussen diverse soorten opleiding wordt benadrukt. Onderwijs blijft een dimensie van alle menselijke activiteit tijdens het beroepsleven en in de rest van het maatschappelijk leven.

De belangstelling voor financiering door bedrijven en particulieren is toegenomen. In de praktijk blijkt echter dat bedrijven niet graag investeren in vaardigheden die door de werknemers ook kunnen worden gebruikt in andere bedrijven en bedrijfstakken, en dat particulieren er moeite mee hebben hun eigen geld te bestemmen voor voortgezette opleidingen. Daarom moeten nieuwe benaderingen en alternatieve vormen van onderwijs worden ontwikkeld en geëvalueerd. In het memorandum van de Commissie wordt bij voorbeeld gesproken van persoonlijke spaarrekeningen, zonder dat echter wordt ingegaan op de problemen die hieruit voortvloeien en op de manier waarop het aantal werkuren kan worden beperkt om te kunnen studeren.

Op deze vragen, hoe de middelen ten behoeve van onderwijs en studie zeer ingrijpend kunnen worden opgevoerd en welke nieuwe opzet denkbaar is, moet in het aangekondigde actieprogramma van de Commissie inzake levenslang leren veel dieper worden ingegaan. Het beste is ervan uit te gaan dat de onderwijsstelsel een van de fundamentele infrastructuren van de nieuwe kennismaatschappij is en dat de diverse vormen van onderwijs vanuit het oogpunt van totale aanpak worden beoordeeld.

Prioriteit van doelgroepen en behoeften

Aangezien wij zelfs in de beste omstandigheden ook in de toekomst waarschijnlijk over schaarse middelen beschikken, moeten wij eveneens bespreken welke prioriteit aan de verschillende behoeften moet worden toegekend. In de strategie van Lissabon worden drie verschillende doelen beschreven die drie verschillende strategieën voor een nieuw onderwijs- en kennisbeleid aangeven. Ten eerste wordt genoemd de ontwikkeling van nieuwe competentie in de meest geavanceerde delen van de zich aftekenende op onderzoek gebaseerde economie (elitestrategie), ten tweede het belang van bestrijding van de maatschappelijke uitsluiting en bijgevolg het geven van voorrang aan basisonderwijs aan randgroepen en –individuen (compensatiestrategie), en ten derde wordt volledige werkgelegenheid genoemd als een doel dat voorrang verdient (strategie van de totaalaanpak).

Ondanks het feit dat deze drie strategieën kunnen worden gekoppeld, blijft het een probleem hoeveel relatief gewicht aan deze onderling concurrerende strategieën moet worden gegeven. Het is denkbaar dat bepaalde lidstaten de voorkeur geven aan andere combinaties van strategieën dan andere lidstaten, maar het is van belang dat deze uitdrukkelijk worden vermeld op een

manier die vergelijking en evaluatie op basis van kwantitatieve normen mogelijk maakt.

De bijzondere rol van de EU

Onderwijs is in wezen een verantwoordelijkheid van de lidstaten, maar levenslang leren is reeds een belangrijk onderdeel van de Luxemburgprocedure, en tijdens de Top van Lissabon is erop aangedrongen dat het toekomstige onderwijsbeleid op Europees niveau in versterkte mate wordt gecoördineerd. Daaraan ontleent de Europese Unie een bijzondere taak bij de totaalaanpak van de onderwijsplanning, en tevens een specifieke verantwoordelijkheid voor de coördinatie op basis van de open coördinatiemethode.

CONCLUSIES

De Commissie werkgelegenheid en sociale zaken verzoekt de ten principale bevoegde Commissie cultuur, jeugd, onderwijs, media en sport onderstaande suggesties in de goed te keuren ontwerp-resolutie op te nemen:

- A. gezien de conclusies van de Top van Lissabon, waarin het voornemen wordt uitgesproken om de Europese Unie tot de meest concurrerende kenniseconomie en -maatschappij van de wereld te maken,

Algemene beginselen

1. wijst erop dat de aanpassing van de onderwijs- en opleidingsstelsels met het oog op opnemings van het concept levenslang leren - overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel - voornamelijk een zaak van de lidstaten is; is echter van mening dat een gezamenlijk gecoördineerde actie op EU-niveau wenselijk is om de lidstaten in staat te stellen voorbeelden van goede aanpak uit te wisselen; acht de methode van open coördinatie derhalve het juiste kader voor de vaststelling van gezamenlijke doelen voor levenslang leren;
2. is van mening dat met name het ontbreken van afspraken en fundamentele meningsverschillen over financieringsmethoden en ten aanzien van prioriteiten de ontwikkeling van een stelsel van levenslang leren belemmeren;
3. acht het van belang in kaart te brengen welke keuzen en prioriteitsproblemen er bestaan om de politieke activiteit aldus te richten op de belangrijkste vragen;
4. is van mening dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen arbeidskwaliteit en levenslang leren, en verzoekt de Commissie daarom mede te delen hoe het beleid inzake levenslang leren, arbeidskwaliteit en indeling van arbeid elkaar kunnen steunen;
5. acht het met het oog op de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, een wezensvoorwaarde voor een actief burgerschap, ter verwezenlijking van economische groei, waarvoor de "mensen" de voornaamste drijvende kracht zijn, en ter bestrijding van sociale uitsluiting van belang dat levenslang leren duidelijk wordt opgenomen in de prioriteiten van de politieke activiteit;
6. spreekt de hoop uit dat de situatie op het gebied van onderwijs en studie in de kandidaat-lidstaten in kaart wordt gebracht en in het totaalbeeld wordt meegewogen;

7. acht de ontwikkeling tot een geïntegreerde samenleving noodzakelijk, die aan alle mensen dezelfde kansen biedt voor toegang tot levenslang leren van hoge kwaliteit;

Basisonderwijs

8. stelt de vraag hoe het basisonderwijs in de lidstaten – dat het uitgangspunt vormt voor levenslang leren - kwalitatief kan worden verbeterd en aangepast aan de huidige en toekomstige behoeften;
9. wijst op de wijdverbreide behoefte aan moderne schoolgebouwen van de vereiste omvang, materiaal dat beantwoordt aan de nieuwe onderwijsseisen en op de didactische noodzaak van kleinere klassen, een betere beschikbaarheid van de nieuwe technologieën, het gebruik van computers, de kennis van programma's en aansluitingen op Internet;
10. is van mening dat leraren, die in een kennismaatschappij sleutelfiguren zijn, moeten beschikken over faciliteiten die hen in staat stellen hun kennis te verbeteren en over een groter aanbod aan voortgezette opleiding dat is afgestemd op de behoeften van de maatschappij en, gezien de betekenis van hun maatschappelijke rol, aangepaste beloning en de noodzakelijke erkenning van hun werk moeten krijgen;
11. is van mening dat opleidingsorganisaties in het algemeen minder bureaucratisch moeten worden opgezet en dienen te worden gedecentraliseerd en naar de maatschappij opengesteld;
12. wijst er met nadruk op dat meer mogelijkheden voor leraren om met voorstellen te komen en een bredere en actievere betrokkenheid van studenten en ouders kunnen bijdragen tot verbetering van de kwaliteit van het onderwijsaanbod;
13. verzoekt, ter waarborging van de goede samenhang tussen het onderwijsstelsel en de plaatselijke arbeidsmarkten om voorstellen over de manier waarop scholen kunnen worden omgevormd tot open en aantrekkelijke plaatselijke leercentra;
14. stelt vast dat levenslang leren op lokaal en regionaal niveau bevorderd moet worden door de vorming van efficiënte gemeenschapsnetwerken;

Volwassenenonderwijs

15. erkent dat systemen van volwassenenonderwijs belangrijk zijn voor productie en werkgelegenheid, en voor welzijn, cultuur en persoonlijke ontwikkeling en daarom moeten worden uitgebreid, vernieuwd en afwisselend moeten worden gemaakt met het oog op de talrijke nieuwe behoeften;
16. wijst er met nadruk op dat iedere grotere arbeidsorganisatie moet beschikken over een door de sociale partners in het kader van overeenkomsten en de nationale wetgeving overeengekomen en gemeenschappelijk beheerd programma voor opleiding en ontwikkeling van kennis;
17. erkent dat levenslang leren tijdens het hele leven belangrijk is en niet alleen in verband met betaald werk of de arbeidsmarkt; het concept levenslang leren moet eveneens van toepassing zijn op de tijd na de pensionering en de toegang van - gepensioneerde of werkende –

ouderen tot programma's voor levenslang leren moet worden vergemakkelijkt;

18. verzoekt de lidstaten ervoor te zorgen dat aan ouderen, gehandicapten en anderen die buiten het arbeidsproces staan mogelijkheden voor voortgezette opleiding worden geboden om hun persoonlijke onderwijsambities te kunnen vervullen en cultureel actief te zijn;
19. wijst erop dat de onderwijsstelsels in de EU o.a. de arbeidsmarkt en de ontwikkeling van een werkelijk Europese arbeidsmarkt moeten steunen, met meer grensoverschrijdende mobiliteit als resultaat, dringt aan op wederzijdse erkenning van diploma's;

Financiering

20. stelt vast dat de noodzakelijke kwaliteitsverbetering in het basisonderwijs onvermijdelijk tot omvangrijke – in sommige gevallen zeer omvangrijke – kostenstijgingen leiden;
21. wijst erop dat beroepsopleiding, voortgezette opleiding en hogere opleiding, die sterker groeien dan de rest van het onderwijsstelsel, eveneens belangrijke kostenstijgingen met zich meebrengen;
22. verzoekt om een discussie over de wijze waarop deze kosten in de lidstaten doelmatig en in een geest van solidariteit kunnen worden omgeslagen over burgers, werkgevers en overheidsinstanties;
23. gaat ervan uit dat de kosten van voortgezette opleiding en instructie van het personeel op de werkplek investeringen in menselijk kapitaal zijn en dat de financiële middelen, de begroting, de onderwijsdoelen en de noodzakelijke maatregelen worden bepaald en georganiseerd in overleg met de sociale partners en andere maatschappelijk relevante groepen en overeenkomstig de nationale regelgevingen inzake de arbeidsmarkt;
24. wijst er met nadruk op dat de meeste lidstaten geheel of gedeeltelijk financieringsmethoden ontberen voor de omscholing van het ene beroep tot het andere, terwijl om- of bijscholing toch hoogst noodzakelijk zijn in of na crisissituaties en perioden van industriële omschakeling;
25. wijst nogmaals op het voorstel aan eenieder het recht te verlenen op een bepaald aantal jaar onderwijs van overheidswege, zodat mensen die vroeg van school zijn gegaan later in hun leven recht hebben op een aanvullende opleiding voor het verwerven van het beroepsdiploma dat hen in staat stelt een actieve rol in de maatschappij te spelen en dat hen toegang geeft tot de arbeidsmarkt;
26. wijst met nadruk op het verband tussen de kosten van onderwijs als investering en als bron van waardeverstijging en is van mening dat dit besef een richtsnoer moet zijn voor een beleid van studiefinanciering op lange termijn;

Rol van de Europese Unie

27. dringt aan op een open politiek debat over de drie volstrekt verschillende strategieën inzake onderwijs en werkgelegenheid waartoe in Lissabon gelijktijdig is besloten en wijst erop dat het probleem van de prioriteiten tot dusverre niet is opgelost;
28. steunt het voorstel de open coördinatiemethode toe te passen op de sector levenslang leren en wijst met name op de behoefte aan richtsnoeren inzake middelen, organisatie en samenhang tussen onderwijsinstellingen;
29. zou gaarne zien dat de open coördinatiemethode zich veeleer ontwikkelde tot een "bottom up"- dan tot de "top-down"-procedure die is ontwikkeld voor het werkgelegenheidsbeleid en wenst dat meer de nadruk wordt gelegd op het ontwikkelen van een positieve opstelling tegenover levenslang leren onder sociaal buitengesloten groepen;
30. wijst met nadruk op de beslissende betekenis die het beheersen van twee talen heeft voor grensoverschrijdende samenwerking in Europa en de rest van de wereld;
31. wijst erop, zij het met eerbiediging van de autonomie van de lidstaten op dit gebied, dat coördinatie tussen landen noodzakelijk is op het gebied van o.a. opleidingsmethoden, mobiliteit van studenten en docenten, wederzijdse erkenning van diploma's, criteria voor de toelating tot opleidingen en beroepsscholing, uitwisseling van goede praktijken;
32. spreekt de hoop uit dat ook de Commissie kennis neemt van deze standpunten en dat hiermee rekening wordt gehouden tijdens de huidige werkzaamheden in verband met het aangekondigde actieprogramma inzake levenslang leren.